

NHẬN DIỆN NHỮNG BIỂU HIỆN CHỦ NGHĨA DÂN TỘC CỰC ĐOAN VÀ GIẢI PHÁP PHÒNG, CHỐNG

★ TS NGUYỄN VĂN TẠO

Viện Dân tộc và Tôn giáo

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

- **Tóm tắt:** Trong những năm gần đây, chủ nghĩa dân tộc cực đoan với những biến tướng tinh vi, đa dạng, gây ra sự bất ổn, xói mòn lòng tin giữa các quốc gia. Do vậy, cần nhận diện để có biện pháp đấu tranh, ngăn chặn. Bài viết phân tích bản chất, những biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan, đề xuất các giải pháp phòng, chống.
- **Từ khóa:** cực đoan; chủ nghĩa dân tộc; chủ nghĩa dân tộc cực đoan.

Identifying manifestations of extremist nationalism and solutions for prevention and combating it

- **Abstract:** In recent years, extremist nationalism, with its sophisticated and diverse forms, has caused instability and eroded trust between nations. Therefore, it is necessary to identify it in order to take measures to combat and prevent it. This article analyzes the nature and manifestations of extremist nationalism and proposes solutions for prevention and combating it.
- **Keywords:** extremism; nationalism; extremist nationalism.

1. Mở đầu

Chủ nghĩa dân tộc xuất hiện gắn liền với lịch sử hình thành và phát triển của mỗi quốc gia dân tộc. Ngay từ khi các dân tộc hình thành sơ khai dưới dạng thị tộc, bộ lạc, bộ tộc đã manh nha xuất hiện chủ nghĩa dân tộc. Khi nhà nước được hình thành, chủ nghĩa dân tộc ngày càng bộc lộ rõ, đa dạng và phức tạp hơn. Cùng với sự tồn tại của chủ nghĩa dân tộc chân chính là sự xuất hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Ranh giới giữa chủ nghĩa dân tộc chân chính và chủ nghĩa dân tộc cực đoan rất mong manh, cần đứng trên quan điểm của chủ nghĩa Mác -

Lênin về dân tộc để nhận diện đúng bản chất của vấn đề.

Sau Chiến tranh Lạnh, chủ nghĩa dân tộc cực đoan diễn biến phức tạp, bị lợi dụng dưới các chiêu bài khác nhau để can thiệp vào các dân tộc khác. Để bảo đảm hòa bình, ổn định và phát triển cần sự chung tay của các quốc gia trong đấu tranh, phản đối và loại trừ chủ nghĩa dân tộc cực đoan trong đời sống chính trị.

2. Nội dung

2.1 Chủ nghĩa dân tộc

Quan niệm về dân tộc được tiếp cận ở nhiều nghĩa khác nhau, nhưng cơ bản ở hai góc độ:

dân tộc quốc gia và dân tộc tộc người. Khi đề cập đến chủ nghĩa dân tộc thường tiếp cận ở góc độ dân tộc quốc gia. “Chủ nghĩa dân tộc (nationalism) là một thứ tình cảm, một loại hình tư tưởng, một phong trào thực tiễn hay một hiện tượng văn hóa liên quan đến sự sinh tồn, phát triển và quyền lợi của dân tộc, được tạo ra trên cơ sở tình yêu, lòng trung thành và sự quan tâm sâu sắc của các thành viên đối với lợi ích dân tộc mình”⁽¹⁾. Nền tảng của chủ nghĩa dân tộc là tình yêu của cá nhân dành cho quê hương, đất nước.

Tình cảm dân tộc được hình thành nhờ những yếu tố chung nguồn gốc, đặc điểm nhân chủng, lịch sử hình thành, khu vực cư trú, nhà nước, ngôn ngữ, văn hóa, tôn giáo... Những yếu tố tương

đồng làm cho các cá nhân cảm thấy giống nhau, gần gũi, gắn bó với nhau, dễ chia sẻ với nhau trong công việc và cuộc sống. Chủ nghĩa dân tộc ngay từ đầu đã mang ý nghĩa tốt đẹp, có kết cộng đồng, thể hiện tình yêu quê hương, đất nước giúp đỡ nhau cùng phát triển, đó là chủ nghĩa dân tộc chân chính.

Tuy nhiên, qua các cuộc chiến tranh, gây tầm ảnh hưởng đã xuất hiện những tư tưởng dân tộc hẹp hòi, phân biệt giữa dân tộc này với dân tộc khác và dần dần hình thành nên chủ nghĩa dân tộc cực đoan.

Chủ nghĩa dân tộc chân chính xuất hiện cùng với sự hình thành của nhà nước khi các cộng đồng dân tộc sống hòa thuận, yêu thương, hỗ trợ lẫn nhau. Chủ nghĩa dân tộc chân chính không vì cá nhân, vì lòng yêu nước mà chà

đạp, đô hộ, xâm lược quốc gia khác, dân tộc khác. Chủ nghĩa dân tộc chân chính là sự tôn trọng, bình đẳng và hỗ trợ lẫn nhau để cùng phát triển; là nền tảng, động lực cho độc lập, tự do, quyền tự quyết và phẩm giá của các dân tộc trước những áp bức, thống trị và bất công; là cơ sở để xây dựng mối quan hệ hữu nghị giữa các quốc gia dân tộc với nhau.

Các cuộc chiến tranh xâm lấn, mở rộng lãnh thổ, tầm ảnh hưởng cùng với tư tưởng nước lớn, bá chủ, cũng như sự phân biệt chủng tộc,

tôn giáo, sắc tộc... dẫn

đến hình thành chủ nghĩa dân tộc cực đoan.

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan “là xu hướng tư tưởng tuyệt đối hóa giá trị dân tộc mình, đặt dân tộc mình ở vị trí cao nhất trong toàn bộ hệ thống giá trị, đi đến chỗ khoa trương, bài ngoại, tự phụ, coi

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan “là xu hướng tư tưởng tuyệt đối hóa giá trị dân tộc mình, đặt dân tộc mình ở vị trí cao nhất trong toàn bộ hệ thống giá trị, đi đến chỗ khoa trương, bài ngoại, tự phụ, coi dân tộc mình cao hơn tất cả và gây thiệt hại cho dân tộc khác”.

tự phụ, coi dân tộc mình cao hơn tất cả và gây thiệt hại cho dân tộc khác”⁽²⁾. Như vậy, bản chất của chủ nghĩa dân tộc cực đoan là đề cao tuyệt đối hóa các giá trị dân tộc mình, hạ thấp dân tộc khác, coi hệ thống giá trị của dân tộc mình là chuẩn mực và ép buộc các dân tộc khác phải theo.

Trên bình diện quốc gia, chủ nghĩa dân tộc cực đoan thực hiện bài ngoại, tự phụ, định kiến, kỳ thị, thù ghét, thiếu lòng tin, sẵn sàng gây thiệt hại thậm chí chà đạp, ép buộc các dân tộc khác vì lợi ích hẹp hòi của dân tộc mình.

Trên bình diện quốc tế, chủ nghĩa dân tộc cực đoan có xu hướng biệt lập, cực bộ, vị kỷ, cản trở xu hướng hợp tác, liên kết và hội nhập, giao lưu hợp tác quốc tế, thậm chí có thể gây ra xung đột, chiến tranh, xâm lược các dân tộc

khác. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập đang ngày càng sâu rộng, sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân tộc cực đoan ở một số quốc gia đã và đang gây ra những hậu quả nghiêm trọng, đe dọa đến hòa bình, an ninh và phát triển bền vững toàn cầu nói chung, mỗi quốc gia nói riêng. Do đó, cần nhận diện những biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan để có biện pháp phản đối, ngăn chặn và ứng phó phù hợp.

2.2. Biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan trên thế giới hiện nay

Thứ nhất, phân biệt chủng tộc, sắc tộc và bài ngoại

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan là sự biến tướng và cực đoan hóa của tư tưởng dân tộc, trong đó một nhóm người hoặc một số quốc gia cho rằng dân tộc, văn hóa, ngôn ngữ hay tôn giáo của mình là vượt trội, có quyền áp đặt, loại trừ hay kỳ thị những nhóm dân tộc, sắc tộc hoặc quốc gia khác. Tư tưởng dân tộc cực đoan thường bị các đảng phái cực hữu, các nhóm cực đoan hoặc các chính phủ dân túy lợi dụng nhằm huy động quần chúng, củng cố quyền lực.

Một trong những biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan là sự phân biệt đối xử giữa quốc gia này với quốc gia khác. Những quốc gia lớn, phát triển tự cho mình quyền được phán xét, áp đặt về kinh tế, văn hóa, chính trị, dân chủ, nhân quyền lên quốc gia nhỏ và kém phát triển hơn. Bên cạnh đó, các yếu tố sắc tộc như màu da, màu tóc, ngôn ngữ, hình dạng con người... cũng bị lợi dụng để thực hiện những hành vi kỳ thị, phân biệt. Những quốc gia, nhóm dân tộc bị phân biệt, đối xử thường bị hạn chế quyền hưởng thụ các nhu cầu cơ bản của con người, ngăn chặn quyền được di chuyển, tiếp cận các dịch vụ xã hội, y tế, hành chính... tiến bộ của nhân loại.

Khi xuất hiện các vấn đề về dịch bệnh, như dịch tả, đại dịch Covid, bạo lực, xung đột, thất nghiệp... họ thường tìm cách đổ lỗi các nhóm dân nhập cư, thậm chí thực hiện các vụ tấn công bạo lực. Sự kỳ thị, phân biệt đối xử không chỉ đến với nhóm nhập cư mà còn xuất hiện với người da màu, người châu Á, châu Phi, người theo đạo Hồi... Tư tưởng đề cao dân tộc mình, bài ngoại được sự cổ xúy, ủng hộ của một số nhóm người tại chỗ càng thúc đẩy chủ nghĩa dân tộc cực đoan trỗi dậy.

Thứ hai, tôn sùng dân tộc mình, hạ thấp dân tộc khác

Trong thế kỷ XXI, sự lan rộng của các cuộc khủng hoảng kinh tế, di cư, an ninh, văn hóa đã tạo điều kiện cho chủ nghĩa dân tộc cực đoan nhen nhóm và lan rộng, đặc biệt sau Chiến tranh Lạnh. Phong trào đề cao dân tộc mình, coi mình là thượng đẳng và hạ thấp các dân tộc khác ngày càng phổ biến ở nhiều quốc gia trên thế giới. Các cuộc Chiến tranh thế giới thứ nhất (1914-1918) và Chiến tranh thế giới thứ hai (1939-1945) đều liên quan đến những tư tưởng dân tộc cực đoan.

Khi Donald Trump lên cầm quyền đã đưa ra khẩu hiệu “America First” (nước Mỹ trên hết), ban hành các chính sách ưu tiên tuyệt đối hóa lợi ích quốc gia, tập trung vào các vấn đề đối nội, ít quan tâm đến các vấn đề chung toàn cầu. Các chính sách được ban hành và thực thi, như bảo hộ thương mại, thuế quan nhằm bảo hộ nền sản xuất trong nước; hạn chế nhập cư, rút khỏi các hiệp ước và tổ chức quốc tế như rút khỏi Hiệp định Paris về biến đổi khí hậu, và Tổ chức Y tế Thế giới (WHO)... đã gây khó khăn trong việc giải quyết các vấn đề toàn cầu.

Tại châu Âu, các đảng phái cực hữu như Tập hợp Quốc gia (Pháp), Đảng Tự do (Áo), tuyên

truyền các luận điệu chống nhập cư, kỳ thị người Hồi giáo và bài bác Liên minh châu Âu (EU). Cùng với sự trỗi dậy của những phong trào “thượng đẳng da trắng”, “phátxít mới”, cực hữu, của chủ nghĩa dân túy cực đoan ở nhiều nước châu Âu và Mỹ, làm ảnh hưởng xu thế hợp tác quốc tế và gây chia rẽ sâu sắc trong xã hội.

Ở châu Á, chính phủ một số quốc gia dùng bạo lực đàn áp người dân tộc, tôn giáo thiểu số hoặc ban hành, thực thi các chính sách nhằm “đồng hóa” các dân tộc thiểu số làm cho nguy cơ xung đột sắc tộc, tôn giáo ngày càng trở nên hiện hữu.

Thứ ba, khơi lại lịch sử, kích động hận thù, đòi ly khai

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan thường khai thác những sự kiện lịch sử đau thương như chiến tranh, xâm lược, chiếm đóng, diệt chủng hoặc phân biệt chủng tộc từng xảy ra trong quá khứ giữa các dân tộc để khơi dậy cảm giác tổn thương, bị phản bội hoặc oán giận trong dân chúng.

Các sự kiện lịch sử thường được diễn giải theo hướng phiến diện, xoáy vào những thiệt hại, bỏ qua hoặc phủ nhận sai lầm, tội ác của chính dân tộc mình. Đồng thời những người theo chủ nghĩa cực đoan dựng lại những vấn đề lịch sử nhưng không xem xét, không quan tâm hoặc cố tình bỏ qua hoàn cảnh lịch sử cụ thể, truyền bá những thông tin sai lệch nhằm gây dựng hình ảnh “chính nghĩa tuyệt đối” cho dân tộc mình.

Khơi lại lịch sử, tuyên truyền phiến diện một chiều nhằm tạo tâm lý “kẻ thù truyền kiếp” của dân tộc mình để chính danh hóa các chính sách phân biệt đối xử, quân sự hóa hoặc bài ngoại. Trong thời gian qua, những căng thẳng Armenia - Azerbaijan liên quan đến vùng lãnh thổ

Nagorno-Karabakh; căng thẳng giữa Thái Lan và Campuchia liên quan đến tranh chấp Cụm đền cổ Ta Muen và đền Preah Vihear nằm trên dãy Dangrek; xung đột giữa Israel và người Palestine là một trong những cuộc xung đột dai dẳng và bạo lực nhất thế giới liên quan đến việc tranh chấp lãnh thổ từ nhiều thế kỷ trước... Việc khơi lại lịch sử, kích động hận thù rất dễ dẫn đến những xung đột vũ trang, chiến tranh dai dẳng khó giải quyết dứt điểm. Mục đích của việc khơi lại lịch sử, kích động lòng hận thù dân tộc là hướng đến việc đòi ly khai, tách ra thành lập quốc gia riêng.

Thứ tư, cực đoan hóa tôn giáo và ý thức hệ

Tôn giáo và ý thức hệ là những lĩnh vực dễ bị cảm xúc chi phối, trở thành mảnh đất màu mỡ cho sự cực đoan hóa. Việc kết hợp giữa chủ nghĩa dân tộc cực đoan và tôn giáo, ý thức hệ cực đoan đã và đang gây ra những hậu quả nghiêm trọng đối với hòa bình, an ninh và ổn định toàn cầu.

Tôn giáo thuộc về đức tin, mang tính thiêng liêng, dễ bị lợi dụng như một công cụ củng cố quyền lực của chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Trong nhiều trường hợp, các phong trào dân tộc cực đoan đã khai thác niềm tin tôn giáo để biện minh cho hành vi kỳ thị, trấn áp và bạo lực. Hiện nay, một số tôn giáo đang bị lợi dụng như một công cụ chính trị để hợp thức hóa các hành vi bạo lực hoặc áp bức, làm trầm trọng thêm chia rẽ sắc tộc và mâu thuẫn xã hội. Nhóm Hồi giáo cực đoan đã hình thành nhà nước tự xưng IS, tiến hành các hành động khủng bố, thúc đẩy chủ nghĩa khủng bố xuyên quốc gia dưới danh nghĩa tôn giáo và dân tộc. Nhóm Do Thái giáo cực đoan tại Israel cũng được sử dụng để biện minh cho chính sách chiếm đóng lãnh thổ Palestine, nhân danh việc “bảo vệ dân tộc và đất thánh”.

Ý thức hệ cực đoan như các tư tưởng chính trị phát xít, bài ngoại, hoặc phân biệt chủng tộc, khi được cộng hưởng với chủ nghĩa dân tộc cực đoan sẽ tạo ra một “hệ tư tưởng độc tôn”. Chủ nghĩa phát xít của Hitler là sự điển hình cho hệ tư tưởng cực đoan, trong đó chủ nghĩa dân tộc Đức được kết hợp với tư tưởng thượng đẳng đã gây ra cuộc Chiến tranh thế giới thứ II và những vụ thảm sát mang tính sắc tộc. Adolf Hitler và Đảng Quốc xã đã điều chỉnh, thao túng và cực đoan hóa niềm tin vô căn cứ về sự tồn tại của “*chủng tộc Aryan* thượng đẳng”. Ngày nay, ý thức hệ cực đoan vẫn tồn tại dưới nhiều tên gọi, hình thức khác nhau, như: phong trào dân túy cánh hữu ở châu Âu, kỳ thị Hồi giáo, cổ xúy cho một bản sắc dân tộc “thuần khiết”, chủ nghĩa da trắng thượng đẳng, phong trào dân tộc bản địa cực đoan, chống người da màu và người nhập cư...

Sự cực đoan hóa trong tôn giáo và ý thức hệ của chủ nghĩa dân tộc cực đoan để lại nhiều hậu quả nghiêm trọng, gây ra các cuộc xung đột và chia rẽ giữa các quốc gia. Đồng thời, làm suy giảm lòng tin, sự khoan dung, chia rẽ cộng đồng và làm xói mòn các giá trị dân chủ. Bên cạnh đó, làm phân rã xã hội và bất ổn chính trị, làm gia tăng làn sóng di cư, khủng hoảng nhân đạo, tạo ra những thách thức an ninh toàn cầu, nhất là khi các tổ chức khủng bố xuyên quốc gia hoạt động dưới vỏ bọc dân tộc, tôn giáo.

Thứ năm, phủ nhận chủ nghĩa đa phương và toàn cầu hóa

Toàn cầu hóa và chủ nghĩa đa phương được xem là những trụ cột thúc đẩy hợp tác, phát triển và hòa bình quốc tế trong thế kỷ XXI; tác động tích cực thúc đẩy các quốc gia hỗ trợ lẫn nhau, cùng nhau giải quyết các vấn đề chung mang tính toàn cầu. Tuy nhiên, trong bối cảnh

thế giới đầy biến động, chủ nghĩa dân tộc cực đoan đang nổi lên như một trào lưu đối kháng, phủ nhận vai trò của toàn cầu hóa và chủ nghĩa đa phương, chống lại các thể chế quốc tế, làm xói mòn nền tảng hợp tác quốc tế, đe dọa nghiêm trọng đến trật tự thế giới hiện đại.

Các quốc gia theo xu hướng dân tộc cực đoan thường chỉ trích hoặc rút khỏi các tổ chức quốc tế vì cho rằng chúng “hạn chế chủ quyền”, “thiên vị quốc gia khác”, “sự đóng góp không công bằng giữa các quốc gia” để theo đuổi lợi ích dân tộc cực bộ, không chia sẻ các vấn đề chung toàn cầu.

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan đang tìm cách phủ nhận các hiệp định thương mại tự do, cho rằng các hiệp định thương mại đa phương khiến nền kinh tế trong nước bị “bán rẻ”, “bị đối xử không công bằng”; các tổ chức thương mại toàn cầu đang không có lợi cho họ, làm ảnh hưởng đến nền sản xuất trong nước. Do đó, một số nước ban hành chính sách bảo hộ nền sản xuất trong nước, áp thuế trừng phạt và rút khỏi các liên minh thương mại, kinh tế.

Những người theo chủ nghĩa dân tộc cực đoan phản đối nhập cư và toàn cầu hóa văn hóa vì cho rằng nhập cư làm “ô nhiễm bản sắc văn hóa” và “cướp việc làm”, từ đó hình thành chính sách đóng cửa, dựng hàng rào biên giới, ngăn chặn khả năng đi lại, tìm kiếm việc làm của một bộ phận người dân trên toàn cầu, phủ nhận những đóng góp của họ cho sự phát triển của các quốc gia đó.

Sự phủ nhận toàn cầu hóa và chủ nghĩa đa phương là một biểu hiện nguy hiểm của chủ nghĩa dân tộc cực đoan trong thời đại ngày nay. Những thành tựu khoa học công nghệ tiên tiến của nhân loại cần được chia sẻ để các quốc gia cùng thụ hưởng. Để thế giới tiếp tục phát triển trong hòa bình và bền vững, cần

phản đối và ngăn chặn xu hướng này; cần củng cố hợp tác quốc tế, cải cách thể chế toàn cầu và thúc đẩy tư duy cởi mở, khoan dung và đa chiều trong xây dựng bản sắc dân tộc và phát triển kinh tế. Chủ nghĩa dân tộc không nên là công cụ chia rẽ, mà cần là chất xúc tác cho sự phát triển hòa hợp giữa các quốc gia và dân tộc.

2.3. Hàm ý giải pháp phòng, chống chủ nghĩa dân tộc cực đoan ở Việt Nam hiện nay

Một là, lấy chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, lý luận về đường lối đổi mới làm nền tảng, nguyên tắc trong giải quyết các vấn đề dân tộc

Theo chủ nghĩa Mác - Lênin, trong cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa, vấn đề giải phóng con người, giải phóng giai cấp, giải phóng dân tộc luôn đồng hành và có mối quan hệ chặt chẽ, tác động qua lại với nhau. Trong tác phẩm *Tuyên ngôn của Đảng Cộng sản*, C.Mác và Ph.Ăngghen đã khẳng định: “Hãy xóa bỏ tình trạng người bóc lột người thì tình trạng dân tộc này bóc lột dân tộc khác cũng sẽ bị xóa bỏ”⁽³⁾. Phát triển những quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen, V.I.Lênin đã trình bày vấn đề dân tộc một cách đầy đủ, chặt chẽ, trong đó nhấn mạnh: “Các dân tộc hoàn toàn bình đẳng; các dân tộc được quyền tự quyết; liên hợp công nhân tất cả các dân tộc lại: Đó là cương lĩnh dân tộc mà chủ nghĩa Mác, kinh nghiệm toàn thế giới và kinh nghiệm của nước Nga dạy cho công nhân”⁽⁴⁾. Vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin về vấn đề dân tộc vào điều kiện, hoàn cảnh cụ thể của cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề ra nguyên tắc “đoàn kết, bình đẳng, tương trợ, giúp đỡ lẫn nhau giữa các dân tộc”, Người khẳng định “Chỉ có chủ nghĩa cộng sản mới cứu nhân loại, đem lại cho mọi người không phân biệt chủng

tộc và nguồn gốc sự tự do, bình đẳng, bác ái, đoàn kết”⁽⁵⁾.

Tiếp nối quan điểm ở các kỳ Đại hội trước, Đại hội XIII khẳng định các nguyên tắc trong chính sách dân tộc: “Bảo đảm các dân tộc bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng, giúp nhau cùng phát triển”⁽⁶⁾. Hiện nay, vấn đề dân tộc đã có nhiều biến đổi đa dạng và phức tạp hơn nhưng những quan điểm, nguyên tắc của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về vấn đề dân tộc vẫn luôn đúng và được Đảng ta vận dụng sáng tạo giải quyết hiệu quả trong xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

Hai là, phát triển kinh tế, tạo sinh kế bền vững vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi

Vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi có mức sống, hạ tầng, khả năng tiếp cận dịch vụ và năng lực sản xuất thấp hơn mặt bằng chung cả nước. Nền sản xuất nông, lâm nghiệp là chủ yếu và còn phụ thuộc nhiều vào tự nhiên, tỷ lệ hộ nghèo còn cao. Đảng và Nhà nước đã ưu tiên nguồn lực phát triển kinh tế, tạo sinh kế bền vững cho vùng đồng bào dân tộc và miền núi nhưng khoảng cách chênh lệch phát triển vẫn còn cao. Sự chênh lệch trong phát triển là “cái có” để các thế lực thù địch, phản động kích động tư tưởng dân tộc cực đoan, gây rối. Do đó, tập trung phát triển kinh tế, tạo dựng sinh kế bền vững cho vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi là giải pháp cơ bản ngăn chặn tư tưởng dân tộc cực đoan.

Tiếp tục quan tâm đầu tư phát triển hạ tầng, kinh tế - xã hội, đầu tư tín dụng, tăng khả năng tiếp cận thị trường cho đồng bào vùng dân tộc và miền núi. Ưu tiên phát triển giáo dục, đào tạo nghề cho phụ nữ và thanh niên dân tộc thiểu số, hỗ trợ khởi nghiệp, phát triển sản xuất hàng hóa, tạo việc làm tại địa phương.

Với lợi thế núi non hùng vĩ, nhiều danh lam thắng cảnh, nhiều bản sắc văn hóa đặc sắc, vùng đồng bào dân tộc và miền núi có lợi thế để phát triển du lịch văn hóa cộng đồng. Đào tạo, hỗ trợ, tạo điều kiện cho đồng bào dân tộc làm dịch vụ du lịch, tiếp thị sản phẩm. Đầu tư xây dựng các đài, điểm phát thanh bằng ngôn ngữ dân tộc, nền tảng số để truyền tải thông tin quảng bá sản phẩm, phát triển thị trường thương mại điện tử. Xây dựng các chính sách an sinh xã hội, bảo hiểm xã hội cho lao động vùng đồng bào dân tộc và miền núi. Khi kinh tế phát triển, đời sống vật chất, tinh thần các dân tộc được nâng lên, khoảng cách giàu nghèo giữa các dân tộc, các vùng được thu hẹp sẽ không có “đất” để chủ nghĩa dân tộc cực đoan tồn tại.

Ba là, hài hòa giữa chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quốc tế, tăng cường đối thoại đa phương trong các vấn đề chung

Đấu tranh chống chủ nghĩa dân tộc cực đoan phải bảo đảm kết hợp hài hòa giữa chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quốc tế vô sản. Trong sự nghiệp cách mạng Việt Nam, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh sự kết hợp giữa tinh thần yêu nước của chủ nghĩa dân tộc chân chính với tinh thần quốc tế cao cả: “Tinh thần yêu nước và tinh thần quốc tế liên hệ khăng khít với nhau. Vì lẽ đó, ta vừa ra sức kháng chiến, vừa tham gia phong trào ủng hộ hòa bình thế giới”⁽⁷⁾.

Hiện nay, trong bối cảnh mới, đường lối đối ngoại và hợp tác quốc tế của Việt Nam luôn

nhất quán: “độc lập, tự chủ, hòa bình, hữu nghị, hợp tác và phát triển, đa dạng hóa, đa phương hóa quan hệ đối ngoại”⁽⁸⁾; “chủ động và tích cực hội nhập quốc tế toàn diện, sâu rộng; Việt Nam là bạn, là đối tác tin cậy và là thành viên tích cực, có trách nhiệm trong cộng đồng quốc tế”⁽⁹⁾. Với tinh thần đó, Việt Nam không ngừng mở rộng quan hệ hợp tác với các nước và các tổ chức quốc tế.

Sự kết hợp giữa chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quốc tế của Việt Nam là luôn bảo đảm

lợi ích quốc gia, dân tộc, đồng thời hài hòa với lợi ích của các đối tác, lợi ích chung của khu vực và thế giới. Đại hội XIII của Đảng đã khẳng định: “Bảo đảm cao nhất lợi ích quốc gia - dân tộc trên cơ sở tôn trọng các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế, bình đẳng, hợp tác, cùng có lợi”⁽¹⁰⁾.

Đảng ta khẳng định, Việt Nam không theo

chủ nghĩa dân tộc vị kỷ, hẹp hòi, mà thúc đẩy hài hòa lợi ích trên cơ sở các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế: tôn trọng độc lập, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ; không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau; không sử dụng vũ lực hoặc đe dọa sử dụng vũ lực trong quan hệ quốc tế; hợp tác bình đẳng và cùng có lợi; giải quyết các bất đồng và tranh chấp bằng biện pháp hòa bình.

Bên cạnh đó, cần tăng cường thúc đẩy đối thoại để cùng nhau giải quyết các vấn đề mang tính khu vực và toàn cầu. Thừa nhận và ủng hộ

Đảng ta khẳng định, Việt Nam không theo chủ nghĩa dân tộc vị kỷ, hẹp hòi, mà thúc đẩy hài hòa lợi ích trên cơ sở các nguyên tắc cơ bản của Hiến chương Liên hợp quốc và luật pháp quốc tế: tôn trọng độc lập, chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ; không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau; không sử dụng vũ lực hoặc đe dọa sử dụng vũ lực trong quan hệ quốc tế; hợp tác bình đẳng và cùng có lợi; giải quyết các bất đồng và tranh chấp bằng biện pháp hòa bình.

xu hướng toàn cầu hóa, đa phương hóa trong việc giải quyết các vấn đề chung. Tham gia các diễn đàn quốc tế, khu vực để chia sẻ kinh nghiệm phòng chống chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Phối hợp với các nước láng giềng trong quản lý biên giới, phòng chống tội phạm xuyên quốc gia, ngăn chặn các tổ chức cực đoan lợi dụng vấn đề dân tộc, tôn giáo để chống phá, gây mất đoàn kết giữa các quốc gia.

Bốn là, tôn vinh, phát huy giá trị của chủ nghĩa dân tộc chân chính, ngăn chặn, đẩy lùi và xóa bỏ chủ nghĩa dân tộc cực đoan

Chủ nghĩa dân tộc chân chính và chủ nghĩa dân tộc cực đoan có ranh giới mong manh và không rõ ràng. Đôi khi sự chuyển hóa từ chủ nghĩa dân tộc chân chính thành chủ nghĩa dân tộc cực đoan rất nhanh và dễ bị lợi dụng, thậm chí một số trường hợp chủ nghĩa dân tộc cực đoan lại đang được ngộ nhận là chủ nghĩa dân tộc chân chính. Do đó, cần phân biệt, hiểu rõ bản chất, biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc chân chính và chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Xây dựng bản lĩnh chính trị và sức đề kháng cho mỗi công dân để phân biệt rõ đâu là yêu nước chân chính, đâu là dân tộc cực đoan để không bị kích động, lôi kéo. Có thái độ, quan điểm dứt khoát, kiên quyết với chủ nghĩa dân tộc cực đoan, loại bỏ những tư tưởng dân tộc hẹp hòi, định kiến lạc hậu.

Năm là, tăng cường công tác tuyên truyền, đa dạng hóa các hình thức đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái, lợi dụng chủ nghĩa dân tộc để xuyên tạc, chống phá

Những diễn biến của tình hình thế giới trong thời gian qua cho thấy sự phức tạp và sự trỗi dậy của chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Chủ nghĩa dân tộc cực đoan ngày nay lan truyền nhanh, mạnh trên Internet, với nhiều hình thức đa dạng. Do đó, cần xây dựng hệ thống giám sát, cơ chế cảnh

báo sớm những biểu hiện của tư tưởng cực đoan trong cộng đồng, xử lý nhanh chóng các hành vi tuyên truyền chủ nghĩa dân tộc cực đoan trên không gian mạng. Công tác vận động, tuyên truyền cần có những đổi mới về nội dung và hình thức, kết hợp giữa phương pháp tuyên truyền, vận động truyền thống với phương pháp hiện đại trên nền tảng công nghệ số; làm rõ đặc điểm, bản chất, biểu hiện và hậu quả của chủ nghĩa dân tộc cực đoan; cần sự tham gia của nhiều lực lượng trong đó lực lượng quân đội, công an làm nòng cốt; lắng nghe tâm tư, giải quyết mâu thuẫn từ sớm, từ xa, những mâu thuẫn, bất bình trong cộng đồng dân tộc, tôn giáo phải được giải quyết bằng đối thoại, chính sách phát triển công bằng, tránh để xung đột bị cực đoan hóa.

Xây dựng “thế trận lòng dân”, phát huy vai trò của già làng, trưởng bản, chức sắc tôn giáo và người có uy tín trong cộng đồng để tuyên truyền, vận động và định hướng nhận thức chống lại luận điệu sai trái, chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc. Kịp thời ngăn chặn tin giả, thông tin thù hận, đồng thời lan tỏa gương điển hình tích cực, khơi dậy lòng yêu nước, tự hào dân tộc chân chính trong cộng đồng dân tộc và tôn giáo.

Sáu là, tôn trọng, bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa các dân tộc, tăng cường đối thoại liên văn hóa, liên tôn giáo

Cần chú trọng bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của đồng bào dân tộc thiểu số, khuyến khích và thu hút sự tham gia của người dân tộc thiểu số vào các hoạt động xã hội. Hỗ trợ số hóa tư liệu văn hóa, lưu trữ tri thức địa phương (ngôn ngữ, ca dao, nghề thủ công, kiến thức dược liệu...). Hình thành các quỹ bảo tồn văn hóa địa phương, các lễ hội, dạy nghề truyền thống cho thanh thiếu niên, phục dựng trò chơi, nhạc cụ mang tính đặc trưng của các dân tộc.

Phát triển cộng đồng và tăng cường năng lực quản lý nhà nước về dân tộc, tôn giáo cấp cơ sở, nâng cao năng lực quản trị các hoạt động văn hóa, câu lạc bộ nghề; khuyến khích cơ chế cộng đồng làm chủ, vừa bảo tồn bản sắc văn hóa vừa nâng cao năng lực tiếp cận dịch vụ cơ bản, bảo đảm bình đẳng và tăng quyền chủ động cho cộng đồng. Giáo dục công dân toàn cầu với nghĩa vụ và trách nhiệm không chỉ của quốc gia, dân tộc mà còn phải có trách nhiệm chung với thế giới. Đưa vào chương trình giáo dục các nội dung về đa văn hóa, đa tôn giáo, nhân quyền, lòng khoan dung, tinh thần hợp tác, tránh những tư tưởng dân tộc cực đoan. Bảo tồn và tôn vinh giá trị văn hóa đặc trưng của các dân tộc. Khi các giá trị bản sắc được công nhận và tôn trọng, đồng bào có niềm tin và tự hào, hạn chế nguy cơ rơi vào tâm lý cực đoan.

Thực hiện đối thoại liên văn hóa, liên tôn giáo. Tổ chức các diễn đàn, hội thảo, các hoạt động giao lưu, trao đổi văn hóa giữa các dân tộc, các tôn giáo nhằm tăng cường hiểu biết, tôn trọng lẫn nhau, xóa bỏ định kiến với nhau. Loại bỏ những góc nhìn tiêu cực, phiến diện về tôn giáo, lên án những hành động tôn giáo cực đoan.

3. Kết luận

Chủ nghĩa dân tộc cực đoan là một hiện tượng tiêu cực có thể dẫn đến chia rẽ xã hội, xung đột sắc tộc, tôn giáo, thậm chí là các cuộc chiến tranh. Trong một thế giới đa dạng, gắn kết và phụ thuộc lẫn nhau, việc duy trì tinh thần dân tộc hài hòa, tôn trọng sự khác biệt và đề cao giá trị chung của nhân loại là con đường đúng đắn để bảo vệ hòa bình, công lý và phát triển bền vững. Nhận diện, đấu tranh ngăn chặn các biểu hiện của chủ nghĩa dân tộc cực đoan là yêu cầu bức thiết, đòi hỏi sự hợp tác toàn cầu, toàn diện, nhân văn và bền vững.

Giải quyết vấn đề dân tộc phải được xây dựng trên nguyên tắc của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, lý luận về đường lối đổi mới; tập trung phát triển kinh tế - xã hội làm nền tảng, lấy giáo dục - văn hóa làm công cụ, lấy pháp luật - chính trị làm hành lang, lấy quốc phòng - an ninh làm điểm tựa, lấy hợp tác quốc tế làm sức mạnh hỗ trợ. Khi quyền lợi, bản sắc, niềm tin chính đáng của mọi cộng đồng dân tộc đều được tôn trọng và bảo vệ, chủ nghĩa dân tộc cực đoan sẽ không còn môi trường để tồn tại □

Ngày nhận bài: 28-8-2025;

Ngày bình duyệt: 25-01-2026;

Ngày duyệt đăng: 27-01-2025.

Email tác giả: nguyentaokhql@gmail.com

(1) Nguyễn Thị Thu Huyền, Trần Chí Trung: *Một số vấn đề về mối quan hệ giữa chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa quốc tế hiện nay*, <https://www.tapchicongsan.org.vn>, ngày đăng: 21-06-2022.

(2) Đào Minh Hồng - Lê Hồng Hiệp (chủ biên): *Sổ tay thuật ngữ Quan hệ quốc tế*, Khoa Quan hệ quốc tế - Trường Đại học Khoa học xã hội và nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh, 2013.

(3) C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, t.4, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1995, tr.624.

(4) V.I.Lênin: *Toàn tập*, t.25, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2005, tr.375.

(5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.1, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.496.

(6), (8), (9), (10) ĐCSVN: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, t.I, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tr.170, 161, 162, 161-162.

(7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, t.8, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.273.